

Синиша Ђерић

Raiffeisen bank BiH,
Сарајево,
БиХ

✉ sinisaijadranka@hotmail.com

БАЗЕЛСКИ СПОРАЗУМ 3 У ФУНКЦИЈИ ЈАЧАЊА СТАБИЛНОСТИ БАНКАРСКИХ СИСТЕМА НА ГЛОБАЛНОМ НИВОУ

BASEL AGREEMENT 3 IN FUNCTION OF STRENGTHENING THE BANKING SYSTEM STABILITY AT GLOBAL LEVEL

Резиме: *Комплекснији услови пословања финансијског сектора намећу обавезу супервизорима да модификују постојеће или да креирају нове стандарде, чија примјена у финансијском пословању треба да се позитивно рефлектује на стабилност пословања. У складу са тим је и циљ овог рада, да укаже на значај континуираног настојања надлежних тијела за супервизије банака у погледу одржавања стабилности банкарских система, јер једино стабилни банкарски системи могу да допринесу свеопштем просперитету. У раду се елаборирају Базелски споразум 3, гдје се посебно пажњу усмјерити на смјернице и препоруке креиране у сврху побољшања способности банкарског сектора. Чињеница је да је Базелски споразум креиран током свјетске економске кризе али се са сигурношћу може рећи да није настао само плодом кризе већ је и резултат континуираног напора надлежних тијела за супервизију.*

Кључне ријечи: *Базелски споразум 3, микро и макроприступ, процикличност, капиталне резерве, стандард опште ликвидности, коефицијент леверџа.*

ЈЕЛ класификација: E5, G2

Summary: *Complex business conditions urge financial sector supervisors to modify existing or create new standards, whose application in financial operations should be positively reflected on the stability of the business. Accordingly, the objective of this paper is to highlight the importance of continued efforts of the competent authority for the supervision of banks in terms of maintaining the stability of the banking system, because only stable banking systems can contribute to the overall prosperity. The paper will consider the last Basel 3 framework, where special attention is paid to the guidelines and recommendations designed to improve the banking system capability. It is true that the Basel Agreement was created during the global economic crisis, but it can be said with certainty that it had not been created only by the influence of the crisis, but is also the result of continuous efforts of the authorities responsible for the supervision.*

Key words: *Basel 3, micro and macro approach, pro-cyclicality, capital reserves, standard general liquidity and coefficient of leverage.*

JEL classification: E5, G2

1. УВОД

Стабилан и здрав финансијски систем је важна полуга развоја и раста једне државе, чија је кључна улога да створи услове у свјетлу несметаног тока финансијских средстава, тј. да буде спона између сектора који имају вишка средстава са секторима којима су средства потребна за текуће финансирање или инвестиције у развојне сврхе. Њихова улога нарочито долази до изражаја у периодима недовољне акумулативности бизнис сектора, те недовољне штедње сектора становништва, што је својствено за државе у транзицији.

Усложавање услова пословања коме доприноси глобализација и дерегулација, раст конкуренције, рапидан развој технике и технологије, произвели су потребу да финансијске институције (банке, микрокредитне организације, осигуравајућа друштва и др.) своје пословне активности преносе и у друге државе у намјери да посредством освајања нових тржишта

достигну вишу стопу профитабилности. Освајање нових тржишта производи већи обим пословања, веће ризике, те је сходно томе потребно захтјевније приступити уоквиривању активности банака, како би се одржао жељени ниво стабилности финансијског тржишта, који би потенцијално могао бити нарушен у случају да се криза једне чланице банкарске групације пренесе на остале чланице које послују на различитим тржиштима.

У намјери да се превазиђу потенцијални проблеми преношења финансијске кризе међу различитим тржиштима, владе развијених држава постигле су споразум 1974. године о креирању међународног тијела за супервизију банка назван Базелски комитет за супервизију банака, поводом кога су између осталог настали Базелски споразуми 1, 2, 3. У даљем тексту пажња је усмјерена на задњи постигнути, Базелски споразум 3.

2. БАЗЕЛСКИ СПОРАЗУМ 3

Свјетска економска криза показала је да примјена правила и мјера дефинисаних базелским споразумом 2 није испунила очекивања о питању зауздавања негативних последица на стабилност банкарског система. У намјери да се побољша способност банкарског система у погледу амортизације негативних инфлуенција који произлазе из финансијске и економске кризе, те уједно и да се спријечи преливање кризе из финансијског сектора у реални сектор, Базелски комитет за супервизију креира нови споразум назван Базел 3 (Удружење банака Србије 2011, 179–181). Базел 3 креиран је плодом компромиса гувернера и шефова за супервизију, те је усвојен 16. 10. 2010. на самиту у Сеулу, од стране лидера Г20. Фокус оквирног споразума усмјерен је ка грађењу сигурнијег и поузданијег финансијског система, те јачању његове отпорности у периодима економских поремећаја. Наиме, ријеч је о модификацији капиталног оквира, који у релацији са имплементацијом глобалних минималних стандарда за ликвидност, продукује глобалну финансијску реформу. Реформа се огледа кроз примјену микро и макроприступа у оквиру којих су дефинисани нови захтјеви за капиталом – нови лимити (табела 1).

Табела 1: Микро и макроприступи сигурности

МИКРОПРИСТУП СИГУРНОСТИ				МАКРОПРИСТУП СИГУРНОСТИ	
Од 0 до 4,5%	Од 4,5% до 6%	Од 6% до 8%	Од 8% до 10,5%	Од 10,5% до 13%	Преко 13%
Акцијски капитал – Детерминисан минимум 4,5%	Неакцијски основни капитал – Најмање 1,5% преко износа акцијског капитала	Допунски капитал – Најмање 2% преко износа основног капитала	Резерва капитала – У износу 2,5% у виду акционарског капитала. Пад капитала банке испод наведеног нивоа утиче на ограничења у исплати добити	Контрациклична резерва – У виду акционарског капитала – примјена зависи од кредитне активности банке на локалном и међународном тржишту	Системски важне банке Предвиђени додатни ниво капитала 1–2,5% у виду акцијског капитала

Извор: Удружење банака Србије 2011

Микроприступ – ниво једне банке, који се односи на јачање способности појединачних банкарских система да одоле негативним шоковима из окружења. У складу са тим, може се рећи да је кључна ствар реформе усмјерена ка јачању капитала и ликвидности, уз унапређење приступа супервизије управљања ризика, те уз већу транспарентност и објављивање података. Имплементација мјера Базела 3 позитивно ће се рефлектовати на:

- побољшање квалитета и квантитета капитала;
- шире обухватање ризика, са акцентом на активности везане за тржиште капитала;
- успостављање јачег система супервизије, управљање ризиком и транспарентност.

Макроприступ сигурности је усмјерен ка јачању банкарског система као цјелине, у циљу неутрализације утицаја широког спектра ризика, чија појава може да наруши макроекономску стабилност. Истини за вољу, појединачне добро капитализирајуће пропулзивне банке имаће позитивне реперкусије на одржавање банкарског система, али не и довољне, јер је у основи збир ризика појединачних банака мањи у релацији са збиром ризика укупног система. Наведени приступ укључује нове елементе:

- капиталне резерве које треба да заштите банкарски систем, а нарочито да се активирају у временима кризе;
- увођење два стандарда ликвидности;
- увођење коефицијента леверица као бране за даљу изложеност ризику.

У намјери да се успјехом уоквири утицај системског ризика, потребно је са једне стране смањити процикличност, а са друге стране треба са посебном пажњом пратити корелације и заједничке експонираности између банака и других финансијских институција, са акцентом на оне које су окарактерисане као системски важне. Процикличност се може окарактерисати као корелација између финансијског и реалног сектора, гдје тенденције у финансијском сектору продукују јаче промјене у реалном. У погледу смањења процикличности, према новом споразуму, банке су у обавези да издвајају резервни капитал, који могу да повуку у периодима нестабилног пословања. Даље, други битан начин за смањење процикличности су контрацикличне резерве. Наиме, ријеч је о новој категорији резервног капитала, који може послужити за покриће губитака који могу настати када се период неконтролисане експанзије кредита замијени са периодом видног успоравања кредитних активности.¹

Неконтролисана експанзија кредита потенцијално иницира појаву системског ризика, која иницира преваљивање губитака са финансијског сектора на реални. У складу са тим, креатори Базелског споразума сматрају да је оправдано издвајање контрацикличне резерве, у случају да експанзија кредита утиче на појаву системског ризика. Смањење процикличности јесте важан искорак ка успјешном управљању системским ризиком, али не и довољан. Да би се употпунио напор ка жељеном уоквиривању системског ризика, надлежни одбор за супервизију усвојио је стандарде који ће се креирати за финансијске институције, у складу са њиховом позицијом у глобалном систему и са акцентом на системски важне банке, а не само са становишта ризичности. Прво је потребно идентификовати системски важне банке. Према новом споразуму банке које буду препознате као системски важне, биће у обавези да додатно повећају ниво квалитетног капитала за 1–2,5 % у односу на вриједности ризичне имовине, како би успјешније апсорбовале негативне инфуенције потенцијалних будућих финансијских и економских криза.

2.1. Структура базелског споразума 3

Базелски споразум 3 структуриран је од три стуба (слика 1).²

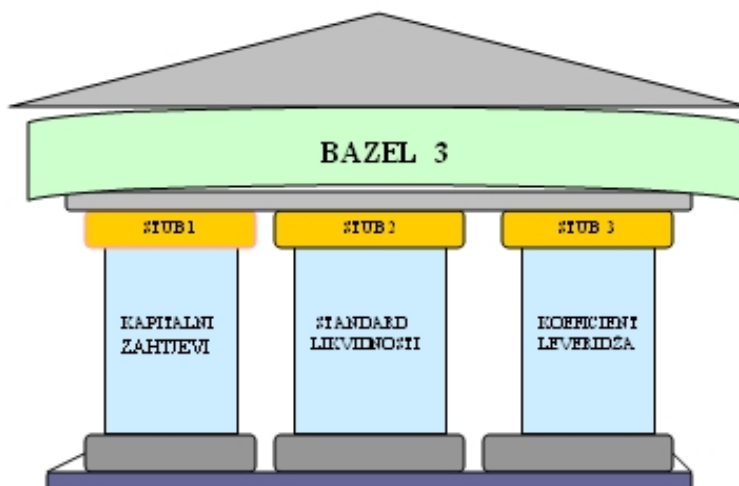
1. капитални захтјеви – стуб 1,
2. стандард ликвидности – стуб 2,
3. коефицијент леверица – стуб 3.

Строжи капитални захтјеви, уз примјену стандарда ликвидности и коефицијента леверица, треба да допринесу јачању капитала и ликвидности банке.

¹ Према новијим подацима из Европске централне банке – ЕЦБ – у октобру ове године примијењено је рапидно смањење кредитних активности како према сектору становништва тако и према пословном сектору, што надмашује очекивања економиста Реуторсева анкете. У циљу стимулације кредитних пласмана ЕЦБ у новембру ове године доноси одлуку о смањењу референте каматне стопе на рекордних 0,25%. Иако је недавно дошло до смањена каматне стопе, озбиљно се разматра о могућностима увођења додатних мјера за стимулације кредитних пласмана, па исте можемо очекивати почетком 2014. године.

² Почетком новембра 2011. одржан је самит челника скупине Г20, на коме је надлежно тијело за финансијску стабилност предочило списак од 29 банака, које су идентификоване као системски важне банке и чији би поремећаји у пословању видно нарушили стабилност банкарског система као цјелине. На предоченом попису банака нашло се 17 европских банака, осам америчких и четири азијске.

Слика 1: Структура базелског споразума 3

2.1.1. Капитални захтјеви – Стуб 1

Побољшање квалитета и квантитета капитала

Подсјећања ради, свјетски банкарски системи током протекле кризе упустили су се у разне токове, без адекватног нивоа квалитетног капитала. У таквим околностима банкама је био потребан свјеж капитал, као одговор на надоласеће поремећаје, али до њега је било веома тешко доћи. У намјери да се превазиђу исти и слични проблеми, везани за висину капитала потребног за покриће потенцијалних губитака у будућности, базелски одбор понудио је нови оквир капитала (Uдружење банака Србије 2011, 100–111), који се разликује у односу на претходни споразум (Базел 2) и доноси се на:

1. измјену структуре капитала – основног и секундарног;
2. укидање додатног капитала за покриће тржишног ризика;
3. повећање висине потребног капитала;
4. увођење нове категорије капитала – стабилизациона резерва за потребе амортизовања будућих поремећаја.

Кључна промјена десила се у структури примарног капитала, гдје је дошло до одвајања заједничког акционарског капитала од додатног капитала, који је детерминисан за покриће губитака. Наиме, ријеч је о акционарском капиталу, који се формира продајом обичних акција у издању банке или супсидијара банака. Такође, у елементе акционарског капитала улази нераспоређена добит која се узима у калкулацији заједничког акционарског капитала. За разлику од претходног споразума³, Базелом 3 је предвиђено строже изузимање лоших актива, које ће се усмјерити и на акционарски капитал, у намјери да се достигне виши ниво квалитете капитала, који ће произвести побољшање капацитета банака за апсорпцију губитака. Банке су, да би испуниле минималне захтјеве за капиталом, према новом споразуму у обавези да повећају свој акционарски капитал уз помоћ докапитализације. Даље, у састав додатног капитала улазе инструменти које су емитовале банке, а који су испунили услове за класификацију у вишу категорију и да не припадају акционарском капиталу, као и акцијска премија од инструмената, који су укључени у додатни капитал.

У секундарни капитал улазе инструменти које су емитовале банке или супсидијарне банке, а који су испунили услове за класификацију и не припадају додатном капиталу. Даље, у секундарни капитал улазе и неке резерве за покриће губитака.

³ Према претходном стандарду, Базел 2, банке су биле у обавези да држе најмање половину свог прописаног капитала као ред 1. У вези с тим важно је напоменути да половина реда 1 треба да буде акционарски капитал, а друга половина високог квалитета у поређењу са другом структуром капитала. Даље, у циљу достизања квалитетнијег капитала, извршено је изузимање активе – оспоривог квалитета.

Пакетима реформе капиталног оквира, поред измјене структуре регулаторног капитала, предложено је повећање захтјева за акционарским капиталом са 2% (Базел 2) на 4,5% активе банке. Такође се банкама налаже да у стабилном периоду пословања креирају додатне резерве капитала од 2,5% њене активе, тако да стопа адекватности капитала, мјерена као омјер капитала и ризично пондерисане активе треба бити 7%. У случају да капитал банке падне у међузону, између 4,5% и 7%, банке ће имати обавезу да ограниче исплату дивиденди и бонуса запосленицима све до дизања нивоа капитала на 7% или више. Такође, минимум захтјева за висином примарног капитала биће повећана са 4% на 6% (табела 2).

Табела 2: Захтјеви за капитал и резерве капитала према новом стандарду

Р. бр.	Капитални захтјев	Акционарски капитал	Примарни капитал	Укупни капитал
1	Минимум	4,5%	6,0%	8,0%
2	Резерва капитала	2,5%		
3	Минимум плус резерва	7,0%	8,5%	10,5%
4	Контрациклична резерва	0–2,5 %		

У складу са наведеним, можемо констатовати да се првим стубом базелског споразума 3 детерминише минималан ниво потребног капитала банака.

2.1.2. Стандард опште ликвидности – Стуб 2

Стандарди опште ликвидности у функцији одржавања стабилности банкарских система

Глобална економска криза показала је да је знатан број добро капитализирајућих банака имао проблема са ликвидношћу током одвијања кризе. Извориште проблема настаје онда када банке издвајају капитал за потребе достизања вишег степена адекватности, а да при томе не воде рачуна о потенцијалним консеквенцама по њихову ликвидност. Први искорак у погледу побољшања процеса управљања ризиком ликвидности десио се 2008. године, када је Базелски одбор за супервизију креирао документ назван Принципи супервизије и добро управљање ризиком ликвидности (BIS 2013). Сврха документа је указивање на потребу за побољшање приступа у процесу управљања ризиком ликвидности, те је у складу са тим произашло неколико смјерница:

1. Менаџмент банке треба да прихвати одговорност за побољшање приступа управљања ризиком ликвидности, при чему треба водити рачуна да прагови толеранције експонираности према овом ризику кореспондирају раније креираним пословним стратегијама, те позицији банке у банкарском систему као цјелини.
2. Менаџмент банке треба да буде креатор стратегија, политика и процедура за потребе управљања ризиком ликвидности, те да ствара повољну климу за недвојбено управљање наведеним ризиком, како би био сигуран да ће се одржати жељени ниво ликвидности.
3. У оквиру банке потребно је успоставити процес на високом нивоу за потребе идентификације, мјерења, анализе и контроле интензитета ризика ликвидности. Није довољно само да се креира наведени систем, него је потребно континуирано радити на његовом побољшању, у намјери да се добију квалитетнији подаци о развоју ризика ликвидности.
4. Да у банкама стрес тестирање на експонираност ризику ликвидности постане редовна пракса чији би се резултати редовно и транспарентно публиковали и посредством којих би учесници имали сазнања о питању њене ликвидности.

За потребе управљања ризиком ликвидности поред наведених принципа базелски комитет креирао је минималне стандарде за одржавање ликвидности (Basel Committee on Banking supervision 2011, 8–11).

- Краткорочни индикатор ликвидности (*LRC – Liquiditi Coverage Ratio*) – Индикатор покрића ликвидном активом. Наведени стандард треба да допринесе резистентности банка на нарушавање ликвидности у периоду дужем од тридесет дана. Банкама се налаже да држе висококвалитетну активу на име резерви, која се лако може претворити у готовину, у зависности од потреба за одржавање оптималног нивоа ликвидности, у случају негативних инфлуенција на погоршање ликвидности.
- Дугорочни индикатор ликвидности (*NSFR – Net stable Funding Ratio*) – Ријеч је о показатељу нето стабилних извора финансирања, који је креиран да рјешава неподударности финансирања и да подстиче банке да користе стабилне изворе финансирања својих активности.

2.1.3. Коефицијент леверица – Стуб 3

Коефицијент леверица у функцији детерминисања захтјева за капитал

Концизно речено, левериц представља методу мјерења ризика и његове нежељене инфлуенције на капитал банке. Његова примјена нарочито долази до изражаја у периодима економских и финансијских криза, које на макронивоу производе високе стопе финансијског ризика, што је био случај и у току задње финансијске кризе, гдје је то био предмет анализе од стране базелског одбора. У оквиру новог Базелског споразума 3 креиран је модификовани коефицијент леверица (Basel Committee on Banking supervision 2011, 60–63), односно показатељ солвентности, који треба да буде препрека неконтролисано нарушавању релације између висине потребног капитал и нивоа његове експонираности ризику, те да буде једноставан за примјену, транспарентан и чија мјера треба да буде продужена рука у погледу детерминисања захтјева за капиталом. Наиме, ријеч је о коефицијенту који одражава однос капитала и укупне експонираности банке, а рачуна се као мјесечни просијек на кварталном нивоу. Споразумом је предвиђена минимална стопа коефицијента леверица 3%, која ће бити предмет анализе и праћења током транзиционог периода фазе мониторинга, која је почела 1. 1. 2011, а трајаће до 31. 12. 2013.

За потребе израчуна коефицијента леверица, Базелом 3 је предвиђено да *мјера капитала* буде примарни капитал – ред 1, који треба да буде умањен за одбитне ставке које су такође дефинисане наведеним споразумом. Међу одбитне ставке од укупног примарног капитала спадају:

1. Улагање банака у друге финансијске институције (банке, осигуравајућа друштва, микрокредитне организације, фондове) под условом да су ван оквира регулаторне консолидације.
2. Актива надевених финансијских институција која је инволвирана у рачуноводственој консолидацији, али да притом није обухваћена регулаторном консолидацијом.

Наведене одбитне ставке примарног капитала су уједно и одбитне ставке и у детерминисању укупне експонираности банке, а све то у намјери да се кроз елиминисање непотребних калкулација леверица постигне досљедност у израчунању мјере капитала и мјере његове експонираности ка ризику.

У фокусу мјера експонираности прати се искључиво рачуноводствена мјера изложености, којом се подразумева следеће:

1. недериватне билансне експонираности из којих су искључене додане резеве;
2. валоризација експонираности билансних позиција прије активирања инструмената колатерала (депозити, јемци и други).

Такође, у оквиру рачуноводствене мјере експонираности обухваћене су и финансијске трансакције хартијама од вриједности и дериватима (опције и фјучерси). За детерминисање мјере експонираности финансијских трансакција по хартијама од вриједности, те финансијских трансакција по дериватима користе се правила креирана у Базелском споразуму 2.

2.2. Транзиција и имплементација

Да би се адекватно извршила глобална имплементација Базелског споразума 3, комитет је креирао процедуру посредством које ће се вршити надзор над примјеном одредница новог споразума. Реформске мјере ће се постепено уводити у банкарске системе, како би се достигао дефинисани стандардни ниво капитала и ликвидности уз кредитно подржавање привреде у свјетлу њеног раста и развоја. Примјена правила Базелског споразума 3 треба да званично почне 2013. и то постепено у фазама до потпуне имплементације 2019. године (табела 3).

Табела 3: Транзициони период до пуне примјене стандарда Базел 3

Р.бр	Транзициони период до пуне примјене Базела 3	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	Јан. 2019.
1	Минимални заједнички капитал	2,00%	2,00%	3,50%	4,00%	4,50%	4,50%	4,50%	4,50%	4,50%
2	Минимум Реда 1 капитала	4,00%	4,00%	4,50%	5,50%	6,00%	6,00%	6,00%	6,00%	6,00%
3	Минимум Укупног капитала	8,00%	8,00%	8,00%	8,00%	8,00%	8,00%	8,00%	8,00%	8,00%
4	Резерва капитала						0,63%	1,25%	1,88%	2,50%
5	Контрациклична резерва						≤0,625%	≤1,25	≤1,875	≤2,50%

Извор: Narodna banka Srbije 2013

Државе чланице Базелског комитета у обавези су да одреднице правила и процедуре новог споразума уграде у националне процедуре и законе до краја 2013. Такође и банке треба постепено да се прилагођавају новим стандардима, јер је заједнички интерес, како јавног тако и приватног сектора у одржавању стабилног банкарског система.

При детеминисању рокова за имплементацију стандарда ликвидности Базелски одбор приступио је озбиљно из разлога што има мање искустава везана за ликвидности, те је потребно постепено имплементирати и пратити како би се избјегле нежељене посљедице током прилагођавања постављеним стандардима. У складу са тим, одбор је дефинисао сљедеће:

1. да ће оквир краткорочне ликвидности постати минимум стандарда у 2015;
2. да ће оквир дугорочног нето стабилног финансирања постати минимум стандарда у 2018.

Међутим, резултатом обухватнијих анализа стандарда ликвидности Базелски комитет за супервизију почетком 2013. године доноси одлуку којом је олабавио прописе о глобалној ликвидности (Privredna štampa 2013) увођењем промјене у дефиницији коефицијента покрића ликвидности. Нова промјена огледа се у обухватању ширег распона активе која је саставни дио висококвалитетног капитала. Наведени коефицијент ће у складу са планом бити уведен 1. јанура 2015. године, с тим да ће минимални захтјев за резервом износити 60% од раније планираног минимума, те ће се постепено повећавати по 10% до достизања износа од 100% тј. пуне имплементације 2019. године. Наведено ће се позитивно рефлектовати на смањење трошкова у банкарском сектору.

3. ЗАКЉУЧАК

Савремени токови у банкарству одвијају се у све комплекснијим условима, гдје су изложени широком спектру ризика који у мањој или већој мјери нарушавају стабилно пословање. Пословање у све сложенијим условима намеће обавезу банкама да при детерминисању својих стратешких циљева посебну пажњу посвете креирању стратегија управљања ризицима, као саставног дијела наведених циљева. Управљање ризицима на високом нивоу посредством њихове идентификације и анализе, те уз примјену адекватних мјера заштите треба да допринесе успостављању здравог и стабилног банкарског система. Пословање банака на здравим, стабилним темељима није само интерес власника, већ је интерес и сваког појединца једне државе, јер се посредством кредитних пласмана отварају нова радна мјеста, те се доприноси развоју и расту тј. укупном просперитету једне националне економије, једног друштва. У складу са тим је и намјера креирања Базелског споразума 3 усмјерена ка грађењу сигурнијег и отпорнијег финансијског система. У односу на претходне споразуме, кључне измјене огледају се у побољшању квалитета и квантитета структуре капитала у смислу да ће банке бити у обавези не само да повећају висину потребног капитала, већ и да издвоје посебне резерве које би се активирале у временима кризе за одржавање стабилности пословања. Најзначајнија измјена десила се у структури приманог капитала, гдје је акционарски капитал одвојен од додатног и служиће за покриће губитака. Банке су у обавези да путем докапитализације повећају висину акционарског капитала у складу са захтјевима новог споразума. Крајем 2011. године Европска банкарска агенција донијела је одлуку о повећању стопе адекватности капитала на 9%, којом је обавезала банкарске системе Европске уније да изврше докапитализацију до краја јуна 2012. у складу са новом мјером. У 27 банака, путем докапитализације, уложено је 94,4 милијарде евра. Даље, банкама је наложено да на име резерве држе високо ликвидну активу, која се за кратко вријеме може претворити у готовину и усмјерити за потребе одржавања обавезног нивоа ликвидности. Достицањем наведених стандарда, банке ће бити отпорније на утицаје који могу нарушити ликвидност. Такође је и важна и примјена коефицијента леверица као продужене руке при детерминисању захтјева за капитал. Коефицијент леверица представља однос између капитала и нивоа његове експонираности ризику. Споразумом је предвиђена минимална стопа коефицијента леверица од 3% која ће бити предмет анализе и праћења током транзиционог периода фазе мониторинга, која је почела 1. 1. 2011, а трајаће до 31. 12. 2013.

Генерално речено, Базелски споразум 3 је доста комплексан и захтјеван, чија се правила у кратком року не могу имплементирати у банкарским системима. Према томе, постигнут је споразум да се примјена правила одвија уз надзор, у фазама, до потпуне имплементације 2019. године.

На крају, можемо рећи да је креирање Базелског споразума 3 потврда о континуираности рада на одржавању стабилности пословања банака и да једино стабилне банке могу доприносити у пуном капацитету повољним кретањима у реалном сектору.

ЛИТЕРАТУРА

- Baltazar, Laurent. 2006. *From Basel 1 to Basel 3*. Palgrave: Macmillan.
- Bank for International Settlements (BIS). 2013. Pristupljeno 13. avgusta. Principles of sound Liquidity Risk Management and Supervision. Pristupljeno 13. avgusta. <http://www.bis.org>.
- Basel Committee on Banking Supervision. 2006. *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*. Revised Framework. Basel
- Basel Committee on Banking supervision. 2010a. *Basel III rules text and results of the quantitative impact study issued by the Basel Committee*.
- Basel Committee on Banking supervision. 2010b. *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*.
- Basel Committee on Banking supervision. 2011. *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems – revised version*.
- Basel Committee on Banking supervision. 2012. *Basel III: Liquidity standard and strategy for assessing implementation of standards*.
- Biznis. 2013. Pristupljeno 13. avgusta. <http://www.biznis.ba>.
- Cvetinović, Milivoje. 2008. *Upravljanje rizicima u finansijskom poslovanju*. Beograd: Univerzitet Singidunum. Ekonomski fakultet u Beogradu. 2013. Pristupljeno 13. avgusta. <http://www.ekof.bg.ac.rs-dok>.
- European Banking Authority. 2013. Pristupljeno 13. avgusta. <http://www.c-eba.org>.
- Gortsos, Christos. 2010. *Current developments in the regulatory framework of the International and European Banking System*.
- Limun. 2013. Pristupljeno 13. avgusta. <http://www.limun.hr>.
- Народна Банка Србије. 2013. Pristupljeno 13. avgusta. <http://www.nbs.rs>
- Otte, Maks. 2009. *Slom dolazi*. Banja Luka: Romanov.
- Privredna štampa. 2013. *Poslovne novosti*. Sarajevo. Broj 15/01.
- Rogers, Paul. 2008. *The financial crisis and sustainable security*. International Security onthly Briefing.septembar 2008.
- SEEBiz Regionalna biznis mreža. 2013. Pristupljeno 13. avgusta. <http://www.seebiz.net>.
- The Economist. 2013. Pristupljeno 13. avgusta. <http://www.economist.com>.
- Udruženje banaka Srbije. 2011. *Bankarstvo*. Beograd. Broj 1/20.